

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Wien V., Margaretenplatz 7
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Zinkovský Josip, Wien
V., Margaretenplatz 7.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrletno: K 5000.—

Za Jugoslavijo
četrletno: 25 Din.

Posamezna številka 700 kron.

Leto III.

Dunaj, 11. julija 1923.

Št. 28.

Kongres Lig Društva narodov.

Letos so zborovali prijatelji miru in propagatorji pobratimstva narodov celega sveta na Dunaju od 23. do 28. junija, da se pogovore o načinu lečenja sporov, ki ogrožajo mirno sožitje posameznih narodov. Spori med manjšinami in večino obstojajo skoro v vseh državah kjer žive deli narodnosti drugih držav, ker na mirovnih konferencah pač ni bilo mogoče ustvariti mej, ki bi se točno krile z narodnostnimi mejami. Druge države so si zopet osvojile cele pokrajine drugih narodnosti, ki bi imele po narodnosti pripadati sosednjim državam. V interesu teh držav je seveda, da manjšine s površja zemlje prejkoslej izginejo, odnosno sprejmejo navade in jezik večine. Zato se manjšine skoro povsod zapostavljajo, nasilno zatirajo in se jim odrekajo naravne in človeške pravice.

Da države svoj raznarodovalni posel ne morejo neovirano vršiti, je postavljeno Društvo narodov, ki deluje za pomirjenje narodov, za spoštovanje mednarodnih pogodb, za poravnavo in razsodbo mednarodnih sporov, za varstvo narodnih in socialnih pravic narodnih manjšin. Društvo narodov je tisti činitelj, ki bi moral službeno čuvati nad tem, da se narodnim manjšinam v mirovnih pogodbah zagotovi pravice tudi v resnici priznavajo in izvajajo. Društvo narodov ima v vseh državah nekatere podružnice. Lige Društva narodov, ki delujejo za zbližanje narodov, za medsebojni sporazum, za odstranjenje vzrokov mednarodnih sporov itd.

Mi avstrijski Slovani se popolnoma strinjamo z načeli Lige Društva narodov in jo bomo tudi podpirali, ako bo tudi ona podpirala naše zahteve po našim potrebam odgovarjajočih šolah, po zborovalni in društveni svobodi itd. Ustanovili smo „Slovanski odsek“, ki pošlje v odbor avstrijske Lige 4 delegate, na vsako-

letni kongres 3 delegate (eden z glasovalno pravico) in enega delegata v svet Lig Društva narodov. Pred kongresom smo Slovenci predložili avstrijski Ligi daljšo spomenico, ki pojasnjuje naše obne razmere na političnem, šolskem in cerkvenem polju, in poleg tega še poročilo o goljufijah pri ljudskem štetju.

Na letošnjem kongresu Lig Društva narodov je bilo zastopanih 24 držav, med njimi tudi prvič Amerikanci. Posebno mnogobrojna je bila angleška, francoska in madžarska delegacija.

Vsa vprašanja so se obravnavala v komisijah, in sicer: v manjšinski, gospodarski, pravni, politični, razorožitveni, za notranja vprašanja in za mednarodno kulturno delo. Slovanske manjšine v Avstriji je zastopal v manjšinski komisiji dr. Kantor, v komisiji za notranja vprašanja poslanec Klimeš in v komisiji za mednarodno delo dr. Petek. Vsaka komisija je sestavila svoje predloge, ki so se predložili potem kongresu.

Nas zanima najbolj manjšinska komisija. Največja nevarnost za mednarodne spore in nove vojne tvori ravno zatiranje manjšin. Tega se Društvo narodov tudi v polni meri zaveda. Zato posveča temu vprašanju največjo pozornost. Manjšinska komisija je bila mnenja, da bi se vzroki nezadovoljnosti odstranili najlažje s tem, da bi se dale manjšinam, ki so lojalne, enake zakonite pravice kot jih imajo večine. Enake dolžnosti, enake pravice. Resolucija zahteva brezpogojno lojalnost manjšin napram državi in sodelovanje z večino. K tej točki se je oglasil zastopnik čeških Nemcev dr. Medinger in predlagal, da bi se beseda lojaliteta črtala. Njegov predlog ni prodr.

Informacije o položaju narodnostnih manjšin v posameznih državah dobivajo Lige od Društva narodov, kamor pošiljajo manjšine svoje pritožbe. Manjšinska komisija je predložila kongresu sledeče resolucije, ki jih je kon-

gres tudi sprejel in jih predložil Društvu narodov:

1. Tudi one države, ki niso vezane po manjšinskih pogodbah, naj prevzamejo obveznosti glede manjšin.
2. Ustanovi naj se mednarodna organizacija za jezikovne in verske manjšine.
3. Manjšinam naj se po lokalnih razmerah da možnost samouprave lokalnih interesov.
4. Za države, ki so vezane po manjšinskih pogodbah, naj se imenuje ena ali več mešanih komisij, ki bodo nadzorovale izvršitev manjšinskih pogodb.
5. in 6. toč. govorite o manjšinah v Orientu
7. Vsem narodnim manjšinam in njenim reprezentantom naj se da možnost, da se s svojimi pritožbami obračajo naravnost na Društvo narodov.
8. Pri diferencah v interpretaciji manjšinskih pogodb, naj bo Društvo narodov ter stalno mednarodno razsodišče obligatorično.
9. Ta točka se bavi s kompetenco sveta Društva narodov, njenega obsega in načina v vprašanih narodnostnih manjšin.
10. Z manjšinami naj se pri ureditvi gospodarskih vprašanj, zlasti agrarnih zakonov postopa enakomerno.
11. Naj se zagotovi stroga izvršitev vseh obveznosti glede šolskih vprašanj narodnostnih manjšin.
12. Se zahteva naj se pozove svet Društva narodov v primeru slabega ravnanja ali krivic proti manjšinam.
13. Naj se odpošljejo komisije, ki naj proučijo zadeve onih članov manjšin, ki so bili izgnani iz svoje domovine ali ki so morali pobegniti. Komisije sveta Društva narodov naj se zavzamejo za te člane manjšin.
14. Komisijo, ki je predvidena po točki 2. za manjšine, naj po ustanovljenih načelih imenuje glavni odbor Unije.

PODLISTEK

Povest o postanku loške cerkve ob Baškem jezeru.

V 17. stoletju so si pripovedovali ljudje Loč in okolice, da nosi Jepa v svojem krilu zlato rudo. Pri mnogih ljudeh se je zbudilo poželjenje po rumenem zlatu in skušali so ga prikopati, ali ves trud je bil zaman.

Na Jepci, kjer je vabljivo stala še lansko leto Janažičeva koč, so se razprostirale v starih časih zelene planine in travniki, po katerih so pasli veseli pastirji svoje trume ovčic. Lastniki zemlje in živali so bili trije kmetje v Rutah: Ježnik, Hoja in Koblar. Pri prvem je služila za planšarico mladoletna dekla, ki je imela tri tolarje. To je bilo za tedanje razmere seveda mnogo denarja ter se ni čuditi, da so se skoro vsi pogovori sukali samo okrog te dekline. Sumljivo se je to premoženje dozdevalo ne samo vaškim fantom, temveč tudi njenemu gospodarju. Zamanj se je trudil in prigovarjal deklo, da bi mu razodela, odkod izvira ta denar. Ali gospodar ni odnehal prej, predno ni zlomil deklino molčečnost. Njena prej trdna volja se je vidno krhala, da se je končno dala preslepiti in izdala svojemu gospodarju skriv-

nost. Dejala je, da je prišel do sedaj še vsako leto na planino trgovec iz Benečije, ki je vsako leto prosil za prenočišče v pastirski koči, za izročeno mleko in drugo postrežbo pa ji je izročil vsako leto po en zlat ducat. Zgodaj zjutraj se je napotil v skalovje in se vrnil šele zvečer, obložen z zlato rudo, ter odšel na Laško.

Vse kar je izvedel Ježnik od svoje plančarice, je sporočil loškemu župniku Lajčaherju. Takoj sta se napotila župnik in kmet k plančarici z naročilom, da mora napraviti na planini grmado drv in jo zažgati v slučaju tujčevega prihoda. In res. Kmalu nato je gorela visoko na Jepci grmada in naznanjala gospodarju tujčovo prisotnost. Župnik in kmet sta se takoj oborožila s puškami in se podala na Jepco, kjer sta res našla beneškega trgovca. Namerila sta vsak svojo puško proti njemu in mu grozila z gotovo, četudi neprijetno smrtjo, ako bi se obotavljal pokazati njima zlato rudo. Polentar ni bil pripravljen na takšen pozdrav, zato se je — strahopetnost je svojstvo Lahov sploh — silno prestrašil in peljal župnika in kmeta k bogatemu zakladu zlata, kjer sta si oba naložila toliko zlata, da sta ga komaj privlekla v dolino.

Tujec se od tega dogodka ni več prikazal na planini. Nekega lepega dne pa je dobil Ježnik od njega poziv, da mu mora prinesiti pripadajoči del rudnine na njegovo stanovanje v Gorico. Neizkušeni kmet se je uklonil in nesel del zlate rude Italijanu na stanovanje v Gorico. Ko pa sta bila nemotena od drugih sama v sobi, je vzel zviti polentar svojo puško in jo nameril proti njemu, rekoč: „Tako, sedaj ti hočem vrniti! Če mi ne prisežeš, da mi prineseš vsako leto meni pripadajoči del zlata, je hipoma po tebi!“ Slovenski kmet se je moral ukloniti in obljubiti, da bo izpolnil njegovo zahtevo. Bil je to prvi slučaj, ki se ga spominja naše ljudstvo, da je hodil koroški Slovenec po zemlji laške države.

Med tem časom pa je izdeloval župnik iz zlata cekine, s katerimi je zgradil in okrasil našo lepo cerkev. Na njenem mestu je stala prej samo lesena kapelica. A tudi takrat ni manjkalo nevoščljivih in škodoželjnih ljudi, ki so zatožili župnika sodišču. Ker pa župnik ni hotel izdati skrivnosti, za katero sta vedela samo on in Ježnik, je bil obsojen na smrt. Strahovita je bila ta kazen za župnika, ki je vsak dan goreče in ponižno molil, da bi mu poslal Bog naravno smrt. Od svojih faranov se je poslovil z besedami: „Dobro veste, zakaj sem

Novo v teh resolucijah je, da se more pritožiti na Društvo narodov vsak član Društva narodov, vsak zatopnik socijalnih, cerkvenih in gospodarskih manjšinskih organizacij, dočim so imeli to pravico dosedaj samo člani Sveta Društva narodov. Postaviti se ima tudi določeni rok, v katerem mora rešiti Društvo narodov vsako pritožbo.

Naš delegat je imel priliko se razgovarjati z raznimi delegati, ki se za nas zanimajo, in jih informirati o našem položaju. Vsi so se čudili, da je tako zatiranje v demokratični republiki mogoče. Vzbudili smo zanimanje za naš pravičen boj.

List stane od 1. julia do 30. septembra za:

Avstrijo 5000 K
Jugoslavijo 25 D
Posamezna številka 700 K

Uradništvo.

Hudo je še naprej, draginja ni še nehala in štediti se mora na vse strani. Vemo, da je hudo tudi za uradnike. A ne moremo odobravati tega, kar se zadnji čas godi. Vlada je hotela odpraviti takozvani index, to je naredbo, po kateri se mesečno zvišava ali znižava plača primerno s ceno potrebnih živil. Dokler je valuta padala, je bil ta index morebiti potreben; zdaj praviho strokovnjaki, da nam le življenje podražuje in dela državi nepotrebnega dela z izračunavanjem mesečne plače uradnikov. Uradniki pa se državi upirajo na pritisk ljudi, ki vedno vse obetajo z namenom, ljudstvo pridobiti za svojo stranko.

Uradnikov imamo silno število in tistih 30.000, kar se jih je že odslovilo v takem številu malo zaleže:

240.000 uradnikov ima država,
53.000 jih imajo dežele in občine,
25.000 južna železnica,
70.000 je uradniških žen,
280.000 uradniških otrok,
117.000 penzionistov,
50.000 žen penzionistov,
37.000 otrok,
15.000 občinskih vpokojencev,
6.000 njihovih žen,
5.000 otrok,
5.500 penzionistov južne železnice,
3.700 žen,
2.500 otrok.

Vsega vkup 456.000 mož, 230.000 žen, 274.000 otrok.

Vseh skupaj 964.000 ljudi.

To je za državo 6 milijonov grozovito breme, ko na šest prebivalcev pride že eden, ki ga vzdržuje država! Tudi ti ljudje morajo pomagati štediti, a jasno je, da človek štedi navadno le, kadar mora, zlasti mestni ljudje

porabil denar. Ako nisem storil dobra dela za dušni blagor vseh faranov, tedaj naj strojni moje truplo v zemlji kakor v vsako drugo, če pa sem storil dobra dela, tedaj bo moje truplo ostalo nepoškodovano, čez sto let." Bližal se je dan, v katerem bi se imela izvršiti kazen nad župnikom, ko bi imel biti vzdign živ v stransko steno cerkve. In glej! Bog je uslišal župnikovo prošnjo in mu poslal naravno smrt. Malo pred izvršitvijo kazni ga je pri maševanju zadela kap. Njegovo truplo so položili v rakev, katero si je pustil narediti sam za večni počitek, kjer počiva še sedaj po preteku dvesto in petdesetih let. Leta 1870 je bila rakev že drugič odprta in naši očetje vedo povedati, da je bilo truplo še docela nepoškodovano. Ljudje vedo celo povedati, da bo, če ostane truplo še do leta 1970 nepoškodovano, proglašen župnik za svetnika. Tudi Ježnik je nato kmalu umrl, da nihče več ne ve, kje se nahajajo bogati zakladi na Jecpi.

Od tistih časov ima vas „Loče“ svoje sedanje ime in to v spomin in slavo graditelju cerkve. Se danes bi se lahko videli ostanki predmetov, ki jih je uporabljal župnik za kovanje cekinov, ako bi ne oropali zverinski „folksverovci“ cerkve, župnišče in mežnarijo.

štedenja nikdar niso bili vajeni, vsaj jih je država sicer pičlo, a le oskrbovala: moža, ženo, otroke. Ako se pa vsem daje pri rastoči draginji takoj toliko odstotkov več, jih draginja več ne boli in ni sile, da bi štedili bolj kot do zdaj. Res je, da plača uradnikov daleč zaozstaja za mirovno, ali nihče ne zasluži, kar je služil v mirovni dobi in pomagati moramo vsi, da država pride v red, zlasti uradniki: kajti, ako bi kedaj država morala ustaviti plačevanje, so oni tisti, ki so na cesti brez vsega.

Starši, dajte fante študirat!

Število slovenskih dijakov se je v zadnjih letih silno skrčilo. Letos ni prišel iz bogoslovja niti en Slovenec. Niti en Slovenec ni imel letos na Koroškem nove maše. In kakor kaže število naših dijakov na gimnaziji, bo takih let se več. Že zdaj je veliko pomanjkanje slov. duhovnikov. Več slov. župnij so zasedli nemški duhovniki, ki niso zmožni našega jezika. V stari Avstriji so prihajali slov. dijaki v bogoslovje v Celovec tudi iz Štajarske in Kranjske. Pomisliti moramo, da zdaj teh ni več in smo navezani čisto sami nase. V koroško bogoslovje prihajajo pač bogoslovci iz vseh avstrijskih dežel in iz Nemčije, a ne enega slov. bogoslovca iz Sp. Štajarske ali Kranjske ni več v celovškem bogoslovju. Kar se Nemcem dovoli, se Slovencem ne dovoli.

Starši! Vaša verska in narodna dolžnost je, da daste fante študirat! Pomislimo, da če bi noben nemški dijak — Korošec ne šel v bogoslovje, nemških duhovnikov ne bo zmanjkalo, ker jih dobijo od drugod. Zdaj deluje na Koroškem okrog 130 nem. duhovnikov, ki niso Korošci. (Koroška Korošcem!) In od teh 130 jih je samo kakih 60 iz avstrijskih dežel, drugi so iz Nemčije in od drugod. Za Slovence pa so napravili kitajski zid in imeli bomo samo toliko študiranih ljudi, kolikor jih bomo sami dali študirat. Celotnim slov. duhovnikom, ki so odšli slov. starši imajo nadarjene sinove in so za iz Koroške, se zabranjuje vrnitev. Marsikateri dobi premožni, a žal jim manjka pravega smisla, da bi dali sina študirat. To je žalostno! Zgodilo se je, da so Slovenci šli prosit na škofijstvo za slov. duhovnika. Na škofijstvu so jim odgovorili, da ne morejo ustreči, ker slov. duhovnikov ni, a marsikateri slov. starši še ne uvidijo nujne potrebe, da bi dali svoje sinove študirat. Ne bojte se preveč stroškov, saj imamo Marijanišče, kjer bodo sprejeti vaši sinovi za znižano plačilo. Saj je bilo vendar zidano Marijanišče tudi s slovenskim denarjem in darovi za Marijanišče se pobirajo tudi po slovenski Koroški. Torej, starši, dajte nadarjene sinove študirat!

POLITIČNI PREGLED

Avstrija.

Društvo narodov je s potekom obnove Avstrije zadovoljno. Da se dvigamo polagoma iz blata, kaže tudi počasen porast krone v Curihu. — Uradniki so stavili zopet nove zahteve. Indeks se odloži za tri mesece. Zato se morajo povišati plače in krajevne doklade za 10% in razen tega ima dobiti vsaka žena in otrok po 50.000 K mesečno več, kar bi obremenilo državo za 500 milijard kron. Vlada pravi, da več ne more dati kot 241 milijard. Zahteve uradnikov se bodo najbrž že zaradi bližajočih volitev sprejele.

Druga etapa finančne obnove Avstrije se je pričela z julijem. Mesečni državni primanjkljaj, ki je znašal v oktobru 1922 še 38 milijonov zlatih kron se je zmanjšal v prvem polletju 1923 na 23½ milijonov zlatih kron. V drugi polovici leta ima pasti na 13 milijonov zlatih kron ali 190 milijard papirnatih.

Načrt volilnega zakona je gotov. V načrt so bili sprejeti predlogi večinskih strank, ki smo jih objavili v zadnji številki. Volitev se vršijo 21. oktobra.

Nemčija.

Iz Nemčije prihajajo vedno bolj vznemirjujoče vesti, ki govore o tem, da proti Nemčiji v najkrajšem času državni prevrat. Iz vseh krajev Bavarske, Württemberške in z juga prihajajo vesti, da se pričakuje zdaj zdaj vzpostavitev kraljevine. Za kralja bi imel biti pro-

glašen bavarski princ Ruprecht, ki je med prebivalstvom zelo priljubljen. Nasprotno se poroča iz Berlina, da tamkaj socijalistični krogi, ki so najjačja in edina podpora republikanske ustave, z nemirom gledajo v bodočnost in pripravljajo oborožen odpor za slučaj, da pride do proglašenja monarhije. Z ozirom na splošno gospodarsko zmešnjavo obstoji strah, da bi mogla postati Nemčija v najkrajšem času pozorišče državljanske vojne in trajnih notranjih neprilic, ki bi ogrožale tudi mir ostale Evrope.

Nacionalistične organizacije razvijajo močno agitacijo za oborožen odpor proti Francozom. Ker jim vlada gleda na prste, se jim postavlja z orožjem nasproti in jih zapira, hočejo najprej strmoglaviti republikanski režim. Socijalisti se bodo postavili tedaj na stran vlade in klanje je neizogibno. — Socijalisti zahtevajo tudi od kanclerja, naj v imenu vlade javno proglasi, da obsoja sabotažna dejanja v Porurju.

Kakor smo že zadnjič poročali, se je začel za reparacijsko vprašanje zaminati tudi papež. Takoj po objavi pisma se je zgledal pri kardinalu Gasparriju nemški poslanik, ki je izjavil, da vlada nima moči te nasilnosti prepričati, pač pa jih obsoja in nastopa proti vsakemu, ki je kaj zakrivil. Malo čudno zvenj to. Vsaj vendar nemška vlada podpira in vzdržuje brezposelnost in odpustitve v Porurju. Če bi jih vlada ne podpirala, bi morali kmalu nehati s pasivnim odporom, se ukloniti in iti na delo. Tedaj bi jih tudi minulo veselje do atentatov na železniške zgradbe in vojaštvo. Francoski in belgijski poslanik sta se zgledala pri zmanjšanju ministru in zahtevala, da vlada obsodi dogodka v Porurju, ker je zato odgovorna. Minister je odgovoril, da ve o razstrelitvi mostu samo iz listov, ker lokalne nemške oblasti nimajo možnosti slučaje preiskati in da je ne zadene nobena odgovornost. Nazadnje pa je ta dejanja vendar obsodila in izdala na prebivalstvo zasednega ozemlja proglas, naj se mirno zadrži in opusti vsaka nepremišljena dejanja.

Porurje.

Nemci so si z razstrelitvijo mostu pri Duisburgu in bombnim atentatom na predor pri Mainzu skuhalo zelo vročo juho. Francozi so nameč vsled tega zasedli zopet Kruppove tvornice in ustavili za 15 dni ves promet med zasedenim in nezasedenim nemškim ozemljem. Mesto Duisburg mora plačati 30 milijard mark denarne kazni. Tudi sam papež se zgraža. Po naročilu papeža je poslal kardinal Gasparri nunciju v Berlin pismo, ki pravi, naj se podvzamejo novi odločni koraki, da bi tudi nemška vlada na isti način enkrat za vselej obsodila taka dejanja, kakor jih obsoja papež. Istotako ostro obsoja ta dejanja cela angleška javnost, ki je Nemcem splošno bolj prijazna, in zahteva, da jih nemški državni kancler jasno obsodi.

Jugoslavija

Po zadnjih poročilih se bavi vlada resno z vzpostavitvijo gospodarskih stikov s sovjetsko Rusijo. Rusija je največja slovanska država, bivša zaveznica prejšnje Srbije, ki postane gotovo tudi zaveznica Jugoslavije ko se medsebojne razmere nekoliko uredi. Čisto naravno, da bo brat brata podpiral. Nekateri listi so vladi hudo zamerili, ker je sprejela v svoje okrilje caristične Vranglovce, ki so nam znani kot mejni stražarji severne jugoslav. meje, katero službo niso vršili baš v prevelik ugled državi. Vranglovci so sovražniki sedanjega sovjetskega režima v Rusiji. Pripravljajo se baje celo na oboroženo akcijo proti sovjetom. Vse to je tudi sovjete odbijalo, da niso šlati Jugoslavije ravno z rokavicami. Sedaj se je začelo vendar enkrat resno delati na tem, da se sovjetska vlada prizna in vzpostavi gospodarski stiki. — I stotako se bodo v kratkem obnovili diplomatski stiki s sedanjo Bolgarsko. — Na drugi strani pa se je zelo poostriilo razmerje napram Italiji vsled reškega vprašanja. Mussolini je poslal vladi ostro noto, naj bi se reško vprašanje hitro rešilo. Na drugi strani pa zastopa ital. delegacija stališče, da mora v gospodarskem in finančnem oziru priti Reka pod kontrolo Italije. Jugoslavija bi dobila v tem slučaju razne druge ugodnosti. Nasprotno temu

stoji jugoslav. delegacija na stališču, da so meje reške države rešene že z rapalsko pogodbo, po kateri imata pripasti Baroš in Delta Jugoslaviji. Stališči sta si popolnoma nasprotni, vsled česar se bodo pogajanja najbrž ponovno prekinila, kar bi lahko imelo dalekosežne posledice.

Bolgarija.

Kdor bi mislil, da vlada sedaj na Bolgarskem zadovoljnost, red in mir, bi se jako motil. Pretežna večina bolgarskega prebivalstva je poljedelska in taka bi morala biti tudi vlada. Vsaka druga vlada se bo držala na krmilu samo s pomočjo armade in nasilja, ker manjšina trajno ne more vladati večine. Komaj je Cankova vlada svojo pozicijo nekoliko utrdila, ji že grozi nevarnost. Cankova vlada ni nič manj nasilna kot vlada Stambolijskega. Nasilstvo rodi odpor. Komunistični pokret, ki ga podpirajo sovjeti, vedno bolj in bolj narašča. V Plevni je policija razkrila zaroto komunistov in zemljoradnikov, ki je bila naperjena proti vladi in osebi Cankova. Zarotniki so dobro oboroženi. Imeli so namen proglasiti sovjetsko republiko v Bolgariji. Kakor vse kaže, stojimo pred važnimi dogodki na Balkanu.

Orientska konferenca v Lozani zelo počasi deluje. Turki se branijo plačevati kupone turškega državnega dolga v funtih šterlingih, ampak jih hočejo plačevati v frankih. Zavezniki pa tega na noben način ne sprejmejo in stavljajo svojo zahtevo za pogoj, da se izprazni Carigrad in Galipoli, načemur je seveda Turčiji najbolj ležeče. Ako turški delegati ta teden sprejmejo zahtevo Francije, Anglije in Italije, ne da bi zahtevali navodil iz Angore, bi se konferenca lahko v 10 dneh zaključila: če ne, se bo pa še precej časa vlekla. Pravzaprav pa gre v Lozani za to, kdo dobi Turčijo na svojo plat: ali Francija ali Anglija. Baje so fracoski izgledi slabši od angleških.

Vojaška zveza med Poljsko in Romunijo. Povodom obiska romunskega kraljevskega para v Varšavi je bila proklamirana zveza med Poljsko in Romunijo. Pogodba obvezuje obe državi na skupno obrambo vzhodnih mej in na sporazumne zunanepolitične ukrepe v kolikor se tičejo odnošajev z Rusijo. Konvencija ostane v veljavi pet leti.

Priprave ruskih monarhistov. Ruski monarhisti so imeli pod predsedstvom generala Putjepova važno konferenco, katere so se v velikem številu udeležili ruski oficirji. General Putjepov je navzočim sporočil, da se skoraj prične s pomočjo nekaterih velesil akcija za strmoglavljenje ruskega sovjetskega režima. Zbirajo se in organizirajo nove čete, s katerimi nameravajo monarhisti udariti na sovjete. Vrhovno poveljstvo ima prevzeti veliki knez Nikolaj Nikolajevič. Borbe proti sovjetom se ima udeležiti tudi veliki knez Ciril Vladimirovič, ki je pretendent na carski prestol. Po končanem govoru generala Putjepova so oficirji prisegli svečano prisego.

Pred važno konferenco male antante. Tekom tega meseca se bo vršila važna konferenca male antante, kateri bodo prisostvovali tudi delegati poljske republike in Grčije. Najvažnejša točka konference bo vprašanje pristopa Poljske, Grške in Albanije k mali antanti. Druga važna točka bo ugotovitev satlišča male antante napram Madžarski in novi Bolgarski in odnošajev napram boljševiški Rusiji. Glede skupne akcije držav male antante v vseh skupnih problemih in interesih se bodo sklenili definitivni sklepi. Mala antanta postane po pristopu Poljske in Grčije velevažen političen faktor v Evropi.

Angleško-francoski spor. Položaj med Francijo in Anglijo se vedno bolj poostruje. Najprej je poslala Angleška Francoski spomenico, ki zahteva odgovor na nekatera vprašanja. Ko Francoska le ni odgovorila, je zagrozila Angleška, da pojde svoja pota: iskala bo podporo pri Belgiji, Italiji in Ameriki, odgovorila na nemško noto sama in sklenila z Nemčijo premirje. Končno je spravila saarsko vprašanje še pred svet Društva narodov, ki to vprašanje ravno tačas obravnava. Vse to nič ne pomaga. Francoska hoče vztrajati, da celo zagrozila je Nemčiji, da prekine diplomatske odnošaje, ako

Nemci ne nehajo s sabotažami. To bi bil šele prvi korak k daljšim ukrepom. Italija bo capljala seveda za Angleško. To napeto stanje se mora v najkrajšem času razjasniti: ali se razbije velika antanta ali pa se bodo vezi še bolj utrdile.

MI IN ONI

Pravico — za se! Nemci prav dobro poznajo narodne pravice — kakor so oni prizadeti. Kadar pa je treba narodne pravice dati narodu, ki živi pod njihovo oblastjo, tedaj so gluhi na obe ušeci. Tako se je godilo Poljakom na Pruskem, tako Francozom v Alzaciji-Loreni, tako se godi tudi nam. Poslušajmo, kaj piše neki Tirolec v nekem celovškem listu (Klgf. Z. 13/I. 1923): „Italiji ne bo nikdar uspelo, da bi iz južnotirolskih Nemcev napravila Italijane z italijanskim mišljenjem. Če jih ne bodo izgnali ali ubili, bodo ostali Nemci tuje telo, vedno bodo svetu oznanjali, da Italija tepta z nogami najsvetejšo temeljno pravico vsakega naroda. Ravno fašisti, ki hočejo spoštovati narodnostno načelo, bi se morali čuvati pred nasilnostjo nad tujo narodnostjo. Samo ono narodno čustvo je v resnici upravičeno in zasluži, da je cenimo kot нравno moč, ki spoštuje tudi tujo narodnost in mu pusti njegovo pravico.“ — Kako naj imenujemo to, če nekdo za se zahteva vse pravice, drugim pa jih noče priznati in ne dati?

Ali pošten Slovenec more naročati „Kor. Domovino“? Povej mi, ali spoštuješ svojo mater? Ali bi mirno poslušal, če bi kdo čez tvojo mater grdo govoril, jih sramotil in zasmehoval? Ali če bi kak časopis grdil in obrekoval tvojega očeta in tvojo mater, tvojo ženo in tvoje otroke? Kajne, tak časopis bi ne imel prostora v tvoji hiši, tak obrekovalec bi moral ven iz tvoje hiše. Noben pošten človek ne bo mirno poslušal ali celo potegnil s sramotilci svojih dragih. „Kor. Dom.“ pa neprestano napada Slovence, besno sovraži slovenskega duha in slov. mišljenje in na način, kakor do sedaj še ni bilo slišati, napada slov. duhovnike. Kdo, ki ima še kaj vesti in poštenja, more tak ostuden list trpeti v svoji hiši? Gnojnice vendar ne napeljujejo v hišo, marveč v gnojnično jamo. Če bi „Kor. Slovenec“ hotel tako pisati o „nemških“ možeh, imel bi gradiva dovolj. A tako svinjarjenje prepustimo gospodu okrog „Kor. Dom.“ Kdor ima še kaj časti v sebi, ne bo naročal také grdobe, takega lista še pogledal ne bo, ne bo ga čital niti iz radovednosti. Ven s sramotilci in zasmehovalci vsega, kar nam je sveto in drago! To zahteva naša čast in naša vest!

DOMAČE NOVICE

Deželni šolski svet je v svojih, zadnjih sedmih dne 23. maja in 22. junija sprejel učni načrt za novoustanovljeno ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom v Št. Rupertu pri Velikovem in odredil vpisovanje slovenskih otrok.

Ljudsko „štetje“. Lahko bi rekli tudi „ljudska sleparija“. Kajti, kako so sleparili števeni komisariji, je Kor. Slov. že poročal. V krajih, kjer so ljudje narodno bolj zavedni, so imeli pa tudi še druge metode. Tako je neka žena — kočarica pred štetjem dobila obisk dveh moških, ki sta jo nagovarjala, naj se vsi zapišejo za Nemce. En agitator je bil menda iz Celovca, drugi nemčur iz domače vasi. Žena je med vojno izgubila moža, a ne dobi nikake podpore. Mož sta obljubovala, da bo dobila podporo, če se zapišejo za Nemce. Silila sta, da naj hitro obljubi, ker da imata še veliko za obhoditi. — Res imenitno ljudsko štetje!

Kje je vest? Naši ljudje zelo radi romajo. „Kor. Slov.“ je že poročal, kako se godi našim romarjem v Gosposveti. Nič boljše se ne godi onim, ki romajo k Sv. Krištofu pri Rajneku. Duhovnik mora biti zmožen v razumevanju in v govorjenju jezika ljudstva, drugače ni sposoben za svojo službo. Nam se zdi brezvestno, kako morejo biti na župnijah, kjer bi se mnogi hoteli slovensko spovedovati, nemški duhovniki, ki slovenski ne znajo govoriti, da, ki slovenski niti ne razumejo. In še bolj brezvestno je, če se kaj takega godi na božjih potih. Misi-

jonar ne sme med pagane, če ne zna njihovega jezika, — a pri nas? Je pri nas res vse dovoljeno?

Globasnica. (Kam meri naše učiteljstvo.) Stali smo v nedeljo po maši, kakor običajno pred cerkvijo. Kar naenkar se vsuje kopica otrok: „Grüss Gott! Grüss Gott!“, mesto lepega slovenskega pozdrava „Dober dan“ ali „Dobro jutro“ se glasi iz njih grl. Vsi razočarani smo se spogledali. Kaj naj to pomeni? Na vprašanje enega kmetov odgovori fantek: „Naš oberlerar so rekli, da moramo nemško pozdravljati, drugače sploh ne smemo.“ Tako torej! Naši otroci so primorani nemški pozdravljati in nas takorekoč na cesti zasramovati, seveda v imenu učiteljev. Radi bi vedeli, kdo ima o tem odločati. Heimatdienst ali mi očetje? Kdo je postavil šolo, kdo vzdržuje otroke, kdo plačuje učiteljstvo? Mar Heimatdienst? Tako učiteljstvo ne zasluži svojega imena in ga tudi kot takšnega ne bomo smatrali, če bo naše otroke tako učilo. Mi stariši zahtevamo, da se ta izzivajoči pozdrav opusti, drugače bomo tudi mi naše učiteljstvo pozdravljali le prezirljivo, kakor uči ono v naših utrakvističnih (vse utrakvistične šole so nemškonacionalne. Op. ured.) šolah naše otroke.

Več Globašanov.

Škocijan. (Razno.) Med sv. misijonom smo v torek 4./VI. pokopali vzorno Rivčevo mater v Piskrčah. Bodi Ti zemljica lahka! — Škocijanji! Ali se še spominjate znanega Mohorjevega-Kovačevega pogreba v Peračiji januarja 1921 l. Ob velikanski udeležbi vseh stanov je po pogrebu imel potovalni učitelj Sepp Aman impozanten govor. Vsi so mu ploskali in ga slavili. Isti gospod je na kvaterno nedeljo pop. pri Majerju imel spet svoj shod. Kot na avtomatu je navil staro pesem o judih, kakor pred dvema leti in kakor jo poje povsod, kjerkoli zboruje na nemškem ali slovenskem Koroskem. Tokrat pa mu poslušalci, katerih je bilo od vseh strank zbranih okoli 30, niso več ploskali. Sic transit gloria mundi. Jelite gospoda, tako gine in mine posvetna slava.

Brdo pri Šmohorju. Ob lepem vremenu smo prav slovesno obhajali otvoritev naše električne naprave. Najprej se je vršilo blagoslovljanje centrale v Lužah in obeh transformatorjev v Veliki vasi in na Brdu, potem je imel g. poslanec Poljanec slavnosti primerno pridigo in slovesno zahvalno službo božjo. Popoldan se je vršil ob veliki udeležbi ziljski narodni ples, katerega so aranžirali najprej mladeniči pod lipo, potem so se pa postavili tudi naši možje. Ne more se dovolj pohvaliti cel električni zadružni odbor z g. Warmutom-Miklavčičem na čelu, ki je res dovršil krasno delo, ki stane gotovo z delom domačinov vred do dve milijardi.

Iz Zile. V času vojne je vojaščina s pomočjo ruskih ujetnikov napravila lepe ceste na naše planine. Naj pazijo domačini, da se jim te velevažne in koristne naprave ne zanemarijo.

Sv. Lenart pri Sedmih studenih. (Razno.) Dne 1. julija so mil. g. prošt Atzlhuber iz Beljaka blagoslovili novi zvon, ki so si ga nabavili Poturjani svoji podružnici. Za botra sta bila: g. Hugo Schindler, trgovec, in Cecilija Mikula, posestnikova žena v Poturju. Vlila je zvon livarna Ernesta Szabó v Gradcu v splošno zadovoljnost. Naj bi novi zvon oznanjal podružničarjem obilo veselih in srečnih ur in jih tolažil v trenutkih žalosti! — Vreme je, kakor povsod, tudi pri nas zelo slabo. Pa vsaj ne zaslužimo boljšega, ker ne znamo posvečati nedelje. Veliko ljudi dela v nedeljah na travnikih, ko bi ne bilo potreba; kajti cerkev dovoljuje opravljajnje hlapčevskih del v nedeljah le tedaj, kadar je huda sila!

Št. Pavel pri Zili. Dne 28. junija se je smrtno ponesrečila pri vseh priljubljena, blaga gospa Barbara Haderer. Ker je prišla nekoliko prezgodaj iz Malošč na postajo Mlinare, se sprehaja po železniški progi. Na bližnjem železniškem mostu obstoji in gleda zamišljeno v deročo in šumečo Zilo. Nepričakovano pridrči tovorni vlak. Ko je bil mimo, so jo našli delavci na tleh ležečo v krvi. Levo nogo ji je odrezalo. Prepeljali so jo v Beljak, kjer je na par urah izdihnila svojo blago dušo. Dan navrh ob

1/2 9. zvečer je pripeljal ziljski vlak iz Beljaka mesto skrbne Barbare samo njene telesne ostanke. Pogreb je bil 30. junija. Novi zvonovi, za katere se ima naša fara v prvi vrsti zahvaliti rajni „strini“ so njej zapeli svojo prvo mrtvaško pesem. Za njo žaluje cela fara, naša cerkva, za katero je toliko skrbela. Posebno jo bodo pogrešali bolniki, katerim je bila tolažilni angelj. Njeni žlahti naše globoko sožalje!

Hudji kraj. (Smrt.) Na binkoštni torek smo spremili k večnemu počitku Koderkovo mater, Marijo Mežnar, in 14. junija pa Cehnarjevega očeta, Aleša Jörgl. Na dan plebiscita se je pustil peljati v Vovbre, da je oddal glas za Jugoslavijo, od tistega časa pa ni šel več od doma. Oba sta bila zavedna Slovenca. Bodi vama rodna gruda lahka!

Kotmara vas. (Smrtna kosa.) Dne 28. majnika je umrl v celovški bolnici vsled zastrupljenja krvi Albin Moser, sin tukajšnjega organista, v 18. letu svoje starosti. Rajni je bil pri nas zelo priljubljen in je tudi sodeloval pri našem društvu. Zato mu je zapel pevski zbor „Gorjanci“ na grobu ganljivo slovo. Počivaj v miru! Žalujemo rodbini pa naše sožalje!

DRUŠTVENI VESTNIK

Kotmara vas. (Igra.) Na dan sv. Rešnjega Telesa je ponovilo tukajšnje izob. društvo „Gorjanci“ igro „Dr. Vsezel in njegov sluga Štipko Tiček“. Čisti dobiček je podarilo društvu za nabavo zvonov, katere upamo kmalu slišati

GOSPODARSKI VESTNIK

Pomanjkanje soli v krmi.

Kuhinjsko ali živinsko sol polagamo naši živini v prvi vrsti radi tega, da krmo lažje prebavi in toraj raje žre. Govedo pa rabi, kakor nam je znano, za razvoj kosti apnene in fosforove soli. Teh soli naj bi bilo dosti v krmi. Seno pa vsebuje teh soli v zadostni meri samo, če dotičnemu travniku, kjer smo seno pridelali, teh snovi ne primanjkuje. Prvi pogoj je toraj za pridelavo sena, ki vsebuje dosti soli za rast živalskih kosti, da travnik ne pustimo stradati, temveč ga gnojimo s Tomasovo žlindro, ki je najboljša fosforovo gnojilo za travnike in gnojnice. Tomasova žlindra se navadno zmeša s kaitom.

Da živalim primanjkuje rudninskih soli vidimo na tem, da ližejo stene, da zro cunjce in pijo gnojnice. Teleta postanejo mršava, težko se gibljejo. Dobe bolezen — mehkost kosti. Prasci vsled tega ne morejo hoditi. Zadnja polovica telesa postane negibljiva.

Ker imamo v obče naše travnike premalo gnojene in toraj seno, ki vsebuje premalo soli, polagamo našim domačim živalim kostno moko. Pripravimo to na ta način, da žgemo kosti na žerjavici in sežgane kosti stolčemo. Ker pa nimamo dosti kosti, kupujemo klajno apno (Futterkalk) ali precipitirani dvokalcijski fosfat.

Čeravno ti nadomestki soli v krmi ne morejo nadomestiti, samo male odstotkov namreč preide v telo, večinoma pa v blato, se vse eno priporoča ta prihodek, ker gotovo zabrani mehkost kosti. Daje se klajnega apna teletom in žrebetom 10, prascom 5, svinjam-dojnicam 6—8, kravam-mojnicam 30—50 gramov na dan.

Borza. Dunaj, 9./VII. Dolar 70.560, nemška marka 0.19, funt šerling 320.200, francoski frank 4005, lira 2910, dinar 714, poljska marka 0.42, švicarski frank 11.945, češka krona 2121, ogrska krona 4.90 avstr. kron.

Curih, 9./VII. Avstrijska krona 0.0083%, nemška marka 0.0022, poljska marka 0.0050, ogrska krona 0.06%, dinar 6.15 cent.

RAZNE VESTI

Carska palača v Pekingu je pogorela. Bivši kitajski vladar je bil celo moč prisoten pri gašenju. — Madžarska vlada je zaplenila premoženje grofa Karolyja radi veleizdaje. — V Ameriki je divjala strašna nevihta z burjo, ki je napravila ogromno škodo in zahtevala številne žrtve. Življenje je izgubilo 50 oseb, preko 200 pa je bilo več ali manj ranjenih. — Tur-

ki so pomorili 35.000 grških ujetnikov. — Napadalec fin. min. Rašina je dobil 18 let zapor. — Na Angleškem se zelo razburjajo, ker da franc. vlada za zrakoplovstvo 212 milijonov frankov na razpolago proti 33 milijonom lanskega leta. Pravijo, da je ta oborožitev naperjena proti Angleški in ne proti Nemčiji. — Podpredsednik republike Venezuela, Gomez, je bil v svojem stanovanju umorjen. — Draginja v Nemčiji je stopila v juniju za 105%. — Na Madžarskem je 1.200.000 analfabetov (nepismenih), t. j. dobra šestina vsega prebivalstva. — Na Bavarskem je vlada prepovedala izdajo vseh socijalističnih listov. — Na Angleškem so hoteli štrajkaajoči delavci sežgati par poslopij. Policija je morala rabiti orožje. 200 delavcev in 50 policistov je ranjenih. — Turčija se zopet oborožuje. Pred kratkem odpuščene letnike je pozvala zopet pod orožje. — Stavka kovinskih delavcev je v Berlinu izbruhnila. Dosedaj počiva delo v 100 podjetjih. — Vsled zvišanja carine se bo vse podražilo za 2,15%. — Na Dunaju je 43.910 stanovanjskih hiš. — Z uvedbo delovne obveznosti v Bolgariji je bilo zgrajenih 800 mostov, 3000 km cest, 1500 km železnic in cela vrsta drugih naprav.

Nacional-socialistični teroristi. Pred nedavnim časom je našla policija v vozdu poleg Neulengbacha truplo umorjenega hakenkreuzlerja, dijaka Kargerja. Morilec Novosat pravi, da ga je umoril vsled tega, ker je bil izdajalec. Zasedovanje in aretacija morilčeva je prinesla na dan marsikatero zanimivost. Ker so bili hakenkreuzlerji še premalo nasilni, so stvorili mladi pobalini, do 22 let stari, dve posebni teroristični skupini. Ti dve skupini ste imeli namen, odstraniti nekatere njim neljube osebnosti, kakor maršala Focha, dr. Seipela, dr. Deutscha, predsednika Unionbanke Bosela itd. Vsi ti tički so prišli vendar še prej v zapor, predno so mogli pomoriti na črni listi se nahajajoče osebnosti. Med njimi se nahaja tudi nekaj rajhovskih oficirjev. Obe skupini ste bili dobro oboroženi. Tako se je odkril v konviktu Piaristov cel magacin orožja in strupenih tekočin. Potek preiskave kaže, da vodijo vezi na Bavarsko, od koder so dobivali moralno in najbrž tudi materialno pomoč. Dosedaj je bilo zaprti 43 oseb. Preiskava se še nadaljuje.

Pazite na vlak! Znano je, da mora država nazveč doplačevati železnicam. Vsled varčevanja je morala tudi železniška uprava odpustiti mnogo nameščencev. Sedaj razglasa prometno ministrstvo, da se bo opustilo pri lokalnih kakor pri glavnih progah mnogo železniških pregraj, ki zapirajo na križiščih poti v slučaju prihoda vlaka, da se prepreči nesreče. Železniške pregraje se bodo opustile tam, kjer se vidi na tir iz razdalje, ki se prehodi ali prevozi v istem času, ki ga rabi vlak, da prevozi pot. Pri teh prehodih se postavijo posebni signalni aparati, ki bodo dajali tudi po dnevu rudeče svetle znake, vidne ali slišne. Tudi table z napisi: „Pazite na vlak!“ se postavijo. V interesu vsakega posamenika je, da se pri prehodu železniškega tira vedno prepriča, je-li varen pred vlakom ali ni, ker bo trpel v slučaju nesreče sam, najbrž celo brez odškodnine od strani železnice.

Nemške motorne ladje za Jugoslavijo. Nemčija je na račun reparacij že lani poslana v Jugoslavijo 6 motornih ladij po 220—250 ton. Te ladje so sedaj v prometu na Savi in Donavi. Sedaj je na potu v Jugoslavijo nadaljnjih 10 motornih ladij, katerih del se porabi za promet z Romunijo po kanalu Bege.

Za tiskovni sklad so darovali:

Popek Jakob, Selo 4500; Švenar Anton, Gorje 2000; Čemer Ana, Kobov 5000; Sgiarivello Ivan, Bače 5000; Simon Valentin, Struga 10.000; Apače: Micka Žaver 5000, Terezija Vedenik, organistinja 5000; Marija Žaver 5000, Marija Kropivnik 2000, Anica Juh 1000, neimenovana 5000; Janez Flašberger, Velika Vas 3000; Josef Piskernik, Lobnik 5000; Julij Blass, Celovec 10.000; Janez Petrič, Brdo 10.000; Hodiše: M. Oraš 5000, I. I. 3000; Vinko Poljanec kot odgovor na napad v Kor. Domovini 100.000; Anton Warmut, Limarče 100.000; Franc Šenk, Št. Jakob v R. 50.000; Mače: Jože Partl 10.000, Franc Andrejčič 20.000 K. Vsem darovalcem srčna hvala!

Za pogorelce v Ledincih so darovali: Janez Flašberger, Velika Vas 10.000; Anton Warmut, Limarče 100.000 K. V imenu pogorelcev hvala!

Listnica uredništva.

Petrič. Ni primerno. Borovlje. Došlo prepozno.

Listnica upravnistva.

Naročnikom. Če kateri naročnik kake številke lista ne dobi, naj jo takoj reklamira. Reklamacije so poštnine proste.

Vabilo na občni zbor Hranilnice in posojilnice v Štebnu pri Beljaku

r. z. z n. z., ki se vrši

v nedeljo dne 15. julija ob 3. uri pop. v posojilničnem prostoru v Štebnu.

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1922.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Prememba pravil.
6. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi

80

načelstvo.

V a b i l o
k igrara

Na dan sodbe in Ribičeva hči

ki se vršita dne 22. julija ob 3. uri pop.
pri Šoštarju v Globasnici.

Bratje in sestre od daleč in blizu
prisrčno povabljeni!

81 Odbor.

Električno inštalacijsko podjetje

I. Kumerz, Velikovec,

Glavni trg 143.

se priporoča kot domača tvrdka za

izpeljavo

vseh električnih napeljav ter inštalacij,
posebno pa manjše poljedelske naprave
z vodno silo.

Zaloga in prodaja

vsakovrstnega električnega materiala,
žarnic itd.

Posebno ceno skladišče elektromotorjev vseh vrst.

Najboljša in najcenejša izvršitev vseh
v to stroko spadajočih del.

82

Lastna elektromehanična popravljavnica!